

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ

УДК 061.2(477-87)-027.542-043.2:159.923.2(=1:477)
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-112-5>

**ЕТНОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ МОЛОДІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ
ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

Жулковський Вадим Вікторович,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри формування та розвитку професійної компетентності
персоналу Державної кримінально-виконавчої
служби України Інституту професійного розвитку,
Пенітенціарна академія України
vadimoff@i.ua
orcid.org/0000-0001-9433-5298

Актуальність дослідження обумовлена потребою збереження та розвитку етнокультурної ідентичності молоді. Молодіжні громадські організації національного спрямування виступають важливим інструментом консолідації українських спільнот за кордоном і забезпечують формування національної свідомості, патріотизму та духовної єдності молодого покоління.

Метою статті є виявлення ролі молодіжних громадських організацій національного спрямування західної української діаспори у процесі етнокультурної ідентифікації молоді, з'ясування їхнього впливу на збереження національних традицій, мови та культурних цінностей у середовищі емігрантів.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні історико-педагогічного та ретроспективного аналізу, що дозволило розкрити специфіку виховної роботи діаспорних організацій та простежити динаміку їхнього впливу на формування національної самосвідомості. Використано також структурно-функціональний підхід, завдяки якому виявлено механізми збереження культурних традицій та способи інтеграції молоді до етнічного середовища.

Результати. Проведене дослідження доводить, що молодіжні організації української діаспори відіграли ключову роль у збереженні культурної ідентичності молодого покоління. Вони створювали середовище, спрямоване на підтримку етнічної єдності, передавання культурної спадщини та формування почуття належності до української спільноти. Особлива увага приділялася патріотичному вихованню, вивченню історії, літератури, традицій і звичаїв, а також розвитку громадянської активності. Діяльність таких організацій допомогла протидіяти асиміляційним процесам, що були характерними для поліетнічного середовища країн проживання.

Висновки. Результати дослідження підтверджують, що молодіжні організації національного спрямування західної української діаспори стали потужним інструментом етнокультурної ідентифікації молоді. Вони забезпечили єдність поколінь, підтримку родинних і духовних цінностей, а також формування активної громадянської позиції. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання досвіду діаспорних організацій у сучасних українських виховних програмах, спрямованих на збереження національної самобутності та розвиток патріотизму серед молоді.

Ключові слова: етнокультурна ідентифікація, молодіжні організації, національна самосвідомість, культурна спадщина, патріотичне виховання, асиміляційні процеси, українська діаспора, громадянська активність.

ETHNOCULTURAL IDENTITY FORMATION OF YOUNG PEOPLE THROUGH THE ACTIVITIES OF NATIONALLY-ORIENTED YOUTH ORGANIZATIONS IN THE WESTERN UKRAINIAN DIASPORA

Zhulkovskyi Vadym Viktorovich,
PhD of Pedagogy,

Senior Lecturer at the Department for the Formation and Development of Professional Competence of the Personnel of the State Criminal-Executive Service of Ukraine,
Institute of Professional Development

Penitentiary Academy of Ukraine

vadimoff@i.ua

orcid.org/0000-0001-9433-5298

The relevance of the study is determined by the need to preserve and develop the ethnocultural identity of young people. Youth civic organizations of national orientation serve as an important tool for consolidating Ukrainian communities abroad and ensure the formation of national consciousness, patriotism, and spiritual unity of the younger generation. **The purpose of the article** is to identify the role of youth organizations of national orientation within the Western Ukrainian diaspora in the process of ethnocultural identification of young people, as well as to determine their influence on the preservation of national traditions, language, and cultural values in the emigrant environment. **The research methodology** is based on a combination of historical-pedagogical and retrospective analysis, which made it possible to reveal the specific features of the educational work of diaspora organizations and trace the dynamics of their influence on the formation of national self-awareness. A structural-functional approach was also applied, which helped to identify the mechanisms of cultural tradition preservation and the ways of integrating young people into the ethnic environment.

Results. The study proves that youth organizations of the Ukrainian diaspora played a key role in preserving the cultural identity of younger generations. They created an environment aimed at maintaining ethnic unity, transmitting cultural heritage, and fostering a sense of belonging to the Ukrainian community. Special attention was devoted to patriotic education, the study of history, literature, traditions, and customs, as well as the development of civic activity. The activities of such organizations helped to resist assimilation processes that were typical of the multiethnic environment of host countries.

Conclusions. The findings confirm that youth organizations of national orientation in the Western Ukrainian diaspora became a powerful instrument of ethnocultural identification of young people. They ensured generational continuity, the preservation of family and spiritual values, as well as the formation of an active civic position. The practical significance of the obtained results lies in the possibility of applying the experience of diaspora organizations in modern Ukrainian educational programs aimed at preserving national identity and fostering patriotism among young people.

Keywords: *ethnocultural identification, youth organizations, national self-awareness, cultural heritage, patriotic education, assimilation processes, Ukrainian diaspora, civic activity.*

Вступ. У контексті процесів, які відбуваються в сучасній Україні, проблема культурної ідентифікації набуває особливо актуального значення. Становлення української державності передбачає акцентування уваги на даному феномені. Мова йде не тільки про ідентичність особистості, але й про ідентичність етносу в цілому, його матеріальної і духовної культури. Яскравим прикладом виховної роботи, спрямованої на формування національної ідентичності, патріотичних почуттів підрастаючих поколінь є діяльність молодіжних та студентських організацій західної української діаспори, яка впродовж XX століття виокремилась в потужну етнічну спільноту, здатну впливати не тільки на внутрішню, а й на зовнішню політику країн проживання й вирішувати проблеми українців у світовому часопросторі.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Наукова розробка питань етнокультурної іден-

тифікації молоді в західній українській діаспорі, зокрема організаційно-педагогічних засад діяльності молодіжних та студентських організацій національного спрямування була започаткована істориками, педагогами, етнографами, громадськими діячами. Як слушно зазначають сучасні дослідники М. Василик та І. Руснак, долучилися до цього процесу й представники історико-педагогічної науки, адже у багатьох державах проживання українців, насамперед у країнах Заходу, успішно діяла розгалужена система їх національної освіти й виховання, культурно-просвітницькі організації та установи, молодіжні й дитячі об'єднання і товариства, що забезпечували збереження етнокультурних цінностей та життєдіяльність закордонного українства впродовж багатьох десятиліть і навіть століть. Вивчення різних аспектів проблеми виховання молоді, зокрема й національно-патріотичного, наприкінці

90-их рр. минулого століття започаткував І. Руснак. У його монографіях і статтях розкрито методологічні засади й особливості національного виховання української молоді в Канаді, діяльності діаспорних педагогів у цій сфері суспільного життя закордонних українців, висвітлено роль художньої літератури та етнічної преси у формуванні національно свідомої генерації дітей та молодів західній діаспорі. Проте окресленою нами проблемою вчений як і представники його наукової школи Г. Бигар, Л. Біленкова, А. Богданюк, М. Василик, С. Романюк, Н. Ситник безпосередньо не займалися.

Метою статті є дослідження ролі молодіжних громадських організацій національного спрямування західної української діаспори у етнокультурній ідентифікації молоді.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні історико-педагогічного та ретроспективного аналізу, що дозволило розкрити специфіку виховної роботи діаспорних організацій та простежити динаміку їхнього впливу на формування національної самосвідомості. Використано також структурно-функціональний підхід, завдяки якому виявлено механізми збереження культурних традицій та способи інтеграції молоді до етнічного середовища.

Результати та дискусії. Ретроспективний та історико-педагогічний аналіз засвідчує, що молодіжні організації української діаспори стали додатковим та важливим чинником у виховному процесі. Перед ними постало завдання створити відповідне національно-культурне середовище для української молоді. Воно повинно було націлювати її на розвиток корисних навичок і вмінь та розширення світогляду і кола інтересів. У цьому контексті особлива увага повинна була звертатися на проблеми, пов'язані з тогочасним становищем українського народу, його боротьбою за демократію і державну незалежність України. Особливого значення зарубіжні українці молодіжних організацій надавали підготовці молодого покоління українців до свідомої та активної служби на благо українського народу, а також допомозі батькам, школі, церкві у їх виховних зусиллях (Ломацький, 1952: 10).

Група відіграє велике значення у житті підростаючого покоління. Молодь у групі обирає свого символічного провідника, має свої правила та звичаї і саме тут її члени відтворюють почуття приналежності та ідентичності. Ця приналежність виявляється через певну поведінку уподібнення з групою. Важливою є участь молоді в організаціях національного спрямування, що допомагає поглибити розуміння значення українського суспільства та знання української мови, історії, літератури,

релігії та звичаїв. Іншими словами, організоване співжиття без сумніву емоційно згуртовує молодь та додає бажання триматися свого етнічного середовища (Ломацький, 1952: 11).

Якої б орієнтації не були ці організації для усіх них характерна: співпраця в колективі, взаємодопомога у навчанні і побуті, опіка над співвітчизниками поза організацією, турбота про отримання членами фахової підготовки, заняття спортом, вивчення історії, традицій і звичаїв свого народу, поширення відомостей про Україну, а все разом підпорядковувалось одній меті – служінню Богові і Україні.

Поняття культурної ідентифікації пов'язане з етапами розвитку етносу, системою його символічно-знакових уявлень та оцінок про навколишній світ та формами культурно-історичного буття. *Етнос* (від грец. *ethnos* – *плем'я, народ*) – це культурно-духовна спільність людей, споріднених походженням, мовою, культурними надбаннями, територією проживання, а за певних умов і державними утвореннями (Лепеха, 2005: 74). Досить часто термін «етнос» порівнюють із поняттями «народ» і «нація». Народ відрізняється від нації не кількісними показниками, а рівнем свідомості, зумовленої проблемами облаштування державного устрою та об'єднання. Налагодження зв'язків у суспільстві, реалізація творчих можливостей кожного індивіда неможлива без потреби у відчутті глибинних коренів. Кожна людина прагне усвідомити себе ланкою в певному стабільному ланцюгу людського роду, що виник із прадавніх часів.

Поняття «ідентифікація» (від латинського *identifico* – ототожнення) має два основних значення: усвідомлення чи розпізнання чогось або когось; уподібнення, ототожнення з кимось або чимось (Сергійчук, 2000: 22). У першому значенні термін ідентифікація використовується в психології пізнавальних процесів, моделюванні штучного інтелекту, юридичній психології тощо. В соціологічній літературі термін «ідентичність» використовується переважно у другому значенні і виражає ототожнення людиною самої себе з іншими людьми на основі установлення спільних цінностей, емоційних переживань, структури і спрямованості внутрішнього світу, здатність зберігати протягом усього життя єдність свого «Я», свою «самість», а також трактується як основний механізм соціалізації, суттю якого є прийняття індивідом соціальних ролей та засвоєння соціокультурних зразків і моделей поведінки. Згодом змістовне наповнення даної категорії розширили в межах філософської теорії.

Національна ідентичність, заснована на історичній національності, національних ідеях, є рушійною силою народу в його просуванні

до вершин цивілізації. Однак цінність національна, як і всі цінності, може перекинутися і претендувати на верховне і абсолютне значення. Тоді націоналізм, егоцентричний і ненависницький до всіх національностей, крім своєї, прагне підпорядкувати собі всі цінності.

Процес усвідомлення кожним індивідом своєї приналежності до певної етнічної спільноти визначає етнічне самоутвердження як норму, коли традиції, мова, культура, звичаї, потреби збігаються із власними інтересами та готовністю їх відстоювати і втілювати в життя; це визначає етнічну ідентичність, тобто сприйняття себе часткою етносу як цілісного суспільного організму. Усі ці чинники відіграють вирішальну роль у забезпеченні життєдіяльності та життєздатності етносу, примножуючи надбання матеріальної і духовної культур (Лепеха, 2005: 75).

Набуття людиною певної культурної ідентичності здійснюється в процесі соціалізації особистості, «шляхом засвоєння і прийняття пануючих у даному суспільстві елементів свідомості, смаків, звичок, норм, цінностей» (Лепеха, 2005: 176).

Якщо ж звернутися до проблем культурної ідентифікації молоді у діаспорі, то слід замислитися над тим, чи готові вони були до зустрічі різних культур і життєвих світів, чи активним був процес духовного оновлення українського суспільства, чи працювали динамічно традиції, чи існувала історична пам'ять. Структури глобальної культури виникли без активної участі української спільноти, наша присутність у цьому глобальному культурно-духовному просторі незначна. І це стосується не лише української культури, а й багатьох інших культур, які з тривогою спостерігають, як зміцнюються позиції домінуючих у світовому просторі культур (Самотулка, 1968: 34).

Родинне середовище, ідентичність родини, її культура помітно позначаються на формуванні ідентичності підростаючої особистості. Самосвідомість дитини, що розвивається, ще не є постійним себезображенням чи ідентичністю. Вона може змінюватись в ситуаціях емоційно напружених (в іграх чи уявляючи себе уявною постаттю) (Мулькевич, 1980: 44).

На думку провідних науковців та педагогів західної української діаспори, особливо важливим періодом формування ідентичності є юнацький вік. Однією із цілей у юнацькому віці є формування сильного почуття особистого «я», самосвідомості. Ідентичність підлітків формується у великій мірі зовнішніми факторами, зокрема ідентифікація з ровесниками, а також і з життєвими цілями, біологічними чинниками тощо. Інтеграція зовнішніх впливів можлива, бо наше «я» може синтезувати суперечні ідентифікації, і це, у підсумку, формує самосвідомість.

Ідентичність охоплює всі переживання людини, минуле в теперішньому, дає проєкцію на майбутнє та з віком стає щораз сформованішою. Вона не є статичним, а є динамічним поняттям, тому що здатна змінюватись від нових переживань. Це скоріше психосоціальний процес, який зберігає основні риси індивіда та його спільноти.

У ситуації еміграції переселенці, зустрівшись із новим соціальним порядком, з новим стилем життя, часто втрачали довіру до себе і людей, у них зростало почуття викоріненої людини, людини без «ґрунту на новій землі». Зароджувалась невпевненість у новій ситуації, страх перед втратою ідентичності.

Родина, яка до цього часу була зразком, втрачає свої особливості, бо непевність батьків веде за собою непослідовність у вихованні дітей. Конфлікт у родині ще більше ускладнює родинну ситуацію, не дає змогу утримати уже і так розхитану рівновагу.

Переселенці реагують на ситуацію викорінення по-різному: одні стають активними, інші – пасивними та байдужими, стають агресивними і невдоволеними через почуття ностальгії. А коли до цього долучаються почуття провини за те, що залишили рідних і Батьківщину, починають виявлятися соматичні симптоми та депресія.

Але поруч із цим переселення сприяє виникненню нових адаптаційних механізмів у переселенця, які допомагають йому зберегтися фізично і психологічно, які оберігають «я», не дозволяють йому розгубитися.

У такій особливо напруженій ситуації переселенцеві допомагає його національна культура, яка навіть у змінених реаліях допомагає орієнтуватися, дає підтримку під час життєвих труднощів своєю ідеологічною спрямованістю, почуттям ідентичності із колективом.

Родинна ідентичність належить до категорії групової ідентичності. Вона надзвичайно важлива для здорового розвитку дітей та молоді в культурно-соціальному та ідеологічному аспектах і, в першу чергу, для формування індивідуальної ідентичності (Павлишин, 1968: 41). Передумовами здорового функціонування родини, а в подальшому здорового розвитку дитини є психологічна ідентичність та стабільність родини. Злоякісний конфлікт у родині веде її до розвалу і сприяє асиміляційним процесам.

Збереження національної ідентичності – це завдання української етнічної групи на місцях поселення. Національна ідентичність є підґрунтям цілеспрямованості, практичних дій у напрямку розбудови завершеної етнічної групи та допомоги українській визвольній боротьбі. Національна (етнічна) ідентичність – це групова ідентичність, у якій пов'язується в одне ціле індивідуальні, родинні та етнічні елементи, утворюючи її два аспекти,

аса межкультурно-психологічний та фізично-біологічний (Павлишин, 1968: 43). Основою етнічної ідентичності є сильне «я» особистостей та утворених з них різномірних груп, які у змозі синтезувати чи інтегрувати суперечні ідентифікації, цінності тощо в гармонійну мозаїку українського етнічного «я» та які включаються у конструктивну діяльність, метою якої є процвітання цілої української спільноти.

Якщо звернути увагу на той факт, що родинна ідентичність є важливим фактором у формуванні національної ідентичності, особливу увагу треба зосередити на питанні родини, її культури, на вихованні дітей, зокрема в період раннього дитинства, а також підлітків.

Ідентичність, яку формують молодіжні громадські організації національного спрямування, підсилює міцність національної ідентичності. Тому українською спільнотою проводились заходи щодо розвитку даних організацій та виховання патріотично налаштованої молоді.

Розуміючи, що лише міцна етнічна спільнота може зберегти національну ідентичність, молодіжні громадські організації національного спрямування підтримували всі акції, які мали на меті зміцнити українську спільноту за межами України та досягнути організаційну побудову релігійного, громадсько-культурного і політичного секторів національного життя.

Мова є одним із основних засобів утворення національних особливостей і національного виразу духовності та роду. Продукти духовності, а саме: наука, мистецтво, література, філософія – найкраще засвоюються людиною рідною мовою (Газізова, 2012: 47). У людей, які живуть у нормальних, природних умовах, тобто на своїй землі і серед свого народу, проблеми мови не існують.

У діаспорі процес мовної асиміляції виявлявся в першу чергу у змішуванні української мови з іншомовними словами. Спочатку починали вживати назви інституцій, з якими родина контактувала: наприклад, запозичувались назви різноманітних крамниць.

Українська розмовна мова бідніла прискореними темпами серед молодого покоління, народженого вже в еміграції. Молодь здебільшого починала думати іноземними мовами і в розмові українською перекладати слова на українські, зберігаючи при цьому звороти та синтаксис. Запас українських слів у представників молодого покоління став невеликим, і був достатнім хіба для домашнього спілкування. Не маючи відповідного словникового запасу, молодь не могла читати українську літературу, щоб тим самим поглибити знання української мови.

Нестача відповідного знання української мови помітна була також і у громадському

житті, особливо у роботі з молоддю, в молодіжних організаціях. Нормальним явищем стало те, що молодь між собою, приватно чи під час офіційних заходів, вживала іноземну мову. Роль української мови зводилась до ритуальної, нею відкривали збори, іноді проводили заходи і писали протоколи. Така форма мовної асиміляції проявлялась навіть у церковному житті, де проповіді виголошувались паралельно українською та іноземною мовами, щоб таким чином утримати при церкві молодь, яка української мови вже не розуміла, або розуміла її погано. Саме тому мова відіграє важливу роль в процесі культурної ідентифікації українця у діаспорі.

Українські спільноти у діаспорі в другій половині XX ст. переживали гостру кризу національної ідентичності, викликану насамперед цілком природним для поліетнічного суспільства асиміляційним процесом. Зазначимо, що діаспорні дослідники, громадські діячі, педагоги й священники, шукаючи причини цього явища, прийшли до усвідомлення, що асиміляція як соціальний фактор у середовищі української меншини проявляється здебільшого у трьох видах. «Перший – асиміляція культурна – пристосування іммігрантів до чужого, копіювання поведінки, думок, звичок, уподобань, інтересів, мови від місцевих мешканців країни. Другий тип – асиміляція структуральна, тобто формування особистих зв'язків з мешканцями нової країни, і, нарешті, третій – отожднювальна – це психологічне перетворення, цілковита втрата своєї національної чи релігійної особистості, свого Я» (Самотулка, 1968: 37).

Роль молодіжної організації у формуванні світогляду людини зокрема є важливою тому, що молода людина під час свого розвитку випробовує до якої міри ідеологія родинного вогнища може бути практично застосована в розв'язанні життєвих ситуацій. Організація повинна допомогти виокремити і закріпити світогляд, довести потребу і правильність намічених нею ідеалів і методів. Тут кристалізуються ідеологічні настанови молодої людини. Якщо організація до цієї кристалізації не допоможе своїм членам, то вони будуть дезорієнтовані, вагатимуться у правильності родинних засад і шукатимуть відповіді на питання, які їх турбують, в інших ідеологіях, що своєю атрактивністю можуть спокусити молодь.

У цілому ж можна зазначити, що для збереження своєї ідентичності українська діаспора шукала засоби відповідно до обставин, котрі існують у країні проживання. Потужний вплив на зміцнення етнічної ідентичності зарубіжних українців справило здобуття Україною незалежності, коли понад 16 млн. осіб українського походження, що за далеко не пов-

ною статистикою, проживають поза межами України, перестали бути діаспорою бездержавного народу. Так, після прийняття Верховною Радою України Декларації про державний суверенітет та проголошення Акта про державну незалежність співробітництво України з діаспорою набуло принципово нових ознак. Нині представники української діаспори, особливо західної, можуть відіграти унікальну роль у створенні сучасного громадянського суспільства в Україні.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що молодіжні громадські організації національного спрямування західної української діаспори відіграли вагомую роль у процесі етнокультурної ідентифікації молоді. Вони створили сприятливе середовище для збереження українських традицій, мови, історії та духовних цінностей, водночас забезпечивши передачу культурної спадщини наступним поколінням. Діяльність таких організацій сприяла формуванню почуття належності до української спільноти, розвитку національної самосвідомості та патріотичних переконань, що стало важливим чинником протидії асиміляційним процесам у середовищі діаспори.

Здобуті результати свідчать, що саме активна участь молоді в організаціях національного спрямування забезпечила єдність поколінь, підтримку родинних і духовних цінностей, а також формування активної громадянської позиції. Практичне значення досвіду діаспорних організацій полягає у можливості його використання для удосконалення сучасних виховних програм в Україні, орієнтованих на збереження етнокультурної самобутності та розвиток патріотизму серед молодого покоління. Отже, можна зробити висновок, що ефективність діяльності молодіжних організацій у діаспорі підтверджує їхню ключову роль у збереженні національної ідентичності й консолідації української нації у світовому культурному просторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Газізова О. Українська мова як фактор збереження національної ідентичності підрастаючого покоління зарубіжних українців. *Українознавчий альманах*. 2012. Вип. 7. С. 47.
2. Лепеха Т. Українознавство. Київ: Просвіта, 2005. 373 с.
3. Ломацький М. Національна свідомість. Лондон: Вид-во Спілки Української Молоді, 1952. 63 с.
4. Мулькевич Н. Етнічний і культурний розвиток дитини. *Пластовий шлях*. 1980. № 60. С. 44.
5. Павлишин Р. Українці у діаспорі. *Пластовий шлях*. 1968. № 16. С. 41–43.
6. Самотулка Т. Питання ідентичності. *Пластовий шлях*. 1968. № 16. С. 34–37.
7. Сергійчук В. Етнічні межі і державний кордон. Київ: ПП Сергійчук М.І., 2000. 558 с.

REFERENCES:

1. Hazizova, O. (2012). Ukrainska mova yak faktor zberezhenia natsionalnoi identychnosti pidrostaiuchoho pokolinnia zarubizhnykh ukraintsiv [The Ukrainian language as a factor in preserving the national identity of the younger generation of Ukrainians abroad]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, Vol. 7, P. 47. [in Ukrainian].
2. Lepekha, T. (2005). Ukrainoznavstvo [Ukrainian Studies]. Kyiv: Prosvita. [in Ukrainian].
3. Lomatskyi, M. (1952). Natsionalna svidomist [National Consciousness]. London: Vyd-vo Spilky Ukrainskoi Molodi. [in Ukrainian].
4. Mulkevych, N. (1980). Etnichni i kulturni rozvytok dytyny [Ethnic and cultural development of the child]. *Plastovyi Shlyakh*, No. 60, P. 44. [in Ukrainian].
5. Pavlyshyn, R. (1968). Ukraintsi u diaspori [Ukrainians in the Diaspora]. *Plastovyi Shlyakh*, No. 16, PP. 41–43 [in Ukrainian].
6. Samotulka, T. (1968). Pytannia identychnosti [Questions of Identity]. *Plastovyi Shliakh*, No. 16, PP. 34–37. [in Ukrainian].
7. Serhiichuk, V. (2000). Etnichni mezhi i derzhavnyi kordon [Ethnic Borders and the State Border]. Kyiv: PP Serhiichuk M.I. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 23.09.2025

Прийнята до друку: 24.10.2025

Опублікована: 26.12.2025